

SVEITS-tur med Rogaland Sau & Geit, sommeren 2013.

Fjelldagene til Rogaland Sau & Geit gikk dette året til Sveits, og det var en fantastisk tur!

Den 17. juli reiste 190 sauebønder og likesinnede til Sveits med charterfly.

Vi landa i Zurich og ble fordelt på 4 busser som hadde fått navn: Svartfjesen, Villsauen, Snyltaren og Smalahåve. Hver buss hadde en sveitsisk og en norsktalende guide. Ide-reiser fra Klepp samarbeidet med det sveitsiske familieselskapet Agroverde, og de gjorde alle en fenomenal jobb for å gjøre turen til en suksess. En stor takk til Leif, Anne Kari, Ove, Freddie, Manuel, Hans Peter, Agnes, Stefan og Curdin.

Første stopp var Luzern, der vi vandra på ei gammel trebru som opprinnelig var bygd i 1333. Den brant ned i 1993, men ble gjenoppbygd som en kopi og framstår i dag som et blomstrende landemerke.

Noe av det som først slo oss da vi kom til Sveits, var de flotte husene i sveitserstil med blomsterkasser i alle vinduene. Husene var pryda med røde og rosa blomster både i bystrøk og på landsbygda, og alt virket så velholdt.

I Interlaken sjekket vi inn på City Hotell Oberland der vi bodde hele uka. Hotellet ble startet av en utvandret nordmann, og han hadde nå overlatt drifta til sønnen.

BAR KLAUVMAKKJEN

Hotellet hadde laget til en stor bar der vi samlet oss hver kveld. Inne var det halmballer med saueskinn til å sitte på, men det var varmt i været så vi satt for det meste ute. Hvis det var for få sitteplasser, bar de ut stoler og bord. Både guidene og hoteleierne var med oss på bar Klauvmakkjen, og det var en vanvittig god stemning hver kveld!

JORDBRUK

I de områdene vi besøkte er det for det meste familiebruk. 70% av inntektene kommer fra overføringer. Mye av det går på landskapspleie og er uavhengig av produksjonsvolum.

7% av arealet på hver gard må ligge som et økologisk jorde med «blomstereng». Det er for å ta vare på insekter og mangfoldet av blomsterarter. Til og med flate grønnsaksgårder måtte ha en åkerlapp til insektene.

JUNGFRAUJOCH

Første dagen var vi på en helt spesiell togtur opp til Europas høyeste togstasjon, 3.454 moh. Banen gikk i tunell gjennom fjellene Eiger og Mönch, og på veien stoppet vi på to stasjoner med store vindu i fjellet. Det var en spektakulær utsikt over isbreer, fjell og daler. Deler av banen har en helling på 25%, og det er tannhjul under lokomotivet i tillegg til vanlige skinner.

På toppen fikk vi omvisning og var ute på to utsiktspunkt, men vi så ingenting for det var tjukk skodd, vind og sludd. Vi så en panorama film der de viste hvordan det kunne se ut i fint vær og vi gikk gjennom et ispalass med skulpturer. Det høyeste punktet er ca. 100 meter over togstasjonen, og noen fikk litt problemer pga den tynne lufta.

VANNBØFFEL

Vi besøkte to gardar som dreiv med melkeproduksjon på vannbøffel. Det var noen kraftige dyr med horn, som opprinnelig kommer fra India. De fikk ikke lov å ta horna pga dyrevelferd. Hvis temperaturen blir høyere enn 25 grader, trenger de å kjøle seg i vannhull. Siden de ikke har vannhull i Sveits, lot de dyrene å gå ute om natta og inne om dagen. Årsproduksjonen pr vannbøffel er ca. 2.700 liter melk med 8% fett og 7% protein.

Vi spiste lunsh i et stort telt, og hvem husker ikke den fantastiske desserten med marengs og krem og irish coffee ☺ Det satt en mann å sydde belter og reimer til kubjøller og sauebjøller, og flere kjøpte seg et belte eller ei sveitserbjølle.

MELKESAU

Sauebruket vi var på dreiv økologisk og holdt på med lemming når vi var der. De måtte styre lyset hos sauene gjennom vinteren, for å få til paring i februar. De ønsket mest melk når prisen var høyest utover høsten. De melket 16 sauer samtidig, og melka gikk til osteproduksjon. Sauene blei foret med kraftfor og høy, og de hadde høytørke som blei varmet opp med vedfyring. Vi fikk smaksprøver av både ost og spekemat.

NYBYGG

Vi var på en gard som holdt på å bygge nytt fjøs. Det de hadde var trangt og dårlig, så de gleda seg til å få bedre plass. Kalver og ungdyr bodde i kjelleren til kårhuset, mens kufjoset var i andre enden av hovedhuset. Byggekostnadene var på norsk nivå. Melkekvotene i Sveits er fjernet, men systemet de har nå er ikke bedre. Denne garden har en ettårig avtale om leveranse av melk til Nestle, og de må levere den kvalitet og mengde som Nestle ønsker. Tøffe bønder som tør å satse på nybygg.

BALLENBERG FRILUFTSMUSEUM

Dette er et sted som minner om vårt «Maihaugen». De har samlet hus fra flere tidsepoker og områder, de dyrker urter og har en del dyr for å gjøre det til et levende museum. Det blei ordna med hestekjerre for de som trengte det. Guidene var veldig engasjert og det hendte de glemte at vi måtte oversette det de sa.

VINGÅRD

Vest for Bern var vi på en vingard. Den lå i en bratt skråning og blei drevet som et familieforetak med dyrking av druer og vinlaging. Vi fikk omvisning blant vinrankene av bonden sjøl, og fikk prøvesmake flere typer vin. De hadde laget en fantastisk lunch med ost, spekemat og frukt som vi inntok i hagen med utsikt over Bielersee.

GRØNNSAKSGARD

I Berner Seeland fikk vi en guida tur med buss for å se på grønnsaksgarder. Det var et flatt område der de dyrket mange forskjellige grønnsaksorter. De dyrka bl.a. gule og lilla blomkål.

MELKEBRUK

Vi besøkte et gardsbruk med holsteinkyr. De hadde lausdriftfjos som var bygd på 1980-tallet og melkegrav fra DeLaval. De kunne godt tenkt seg å bygge nytt fjøs, men de hadde ikke råd

til det. Om sommeren var noen av kyrne på felleseter de dreiv sammen med andre bønder i området. De fikk ost i forhold til hvor mange kyr de hadde på setra.

ENGSTLENALP

Vi reiste oppover alpene på smale svingete veier, det var imponerende at bussene kom fram. På veien så vi ei elv som rant rett ut av en sprekk i fjellsida. Det var et nydelig seterlandskap mellom fjellene, hvor det gikk store flokker med swiss brown kyr. Alle kyrne hadde bjøller. De hadde ysteri og laget ost som vi fikk smake. Noen steder var det så bratt at de brukte løvblåser til å ranke høyet, og høygaffel til å lempe det oppi låge lastebiler.

FOLKLORE

Den siste kvelden i Sveits skulle vi på Sveitsisk aften. De hadde satt opp et stort telt, og det trengtes, for det kom noen kraftige tordenbøyer. Maten vi fikk var fondye. Den bestod av ost som blei smelta over gass på bordene, mens vi måtte røre i den. Så dyppet vi rundstykker i osten og spiste.

Ei sanggruppe i folkedrakter underholdt oss med nydelig folkemusikk, og fire stk spillte på alpehorn. Freddie Helgesen stilte også sporty opp og sang for oss.

Så var tiden kommet for takketalene. Nancy fra Sauda syntes vi skulle takke for oss med å synge «Ja vi elsker». Vi reiste oss og sang nasjonalsangen vår med innlevelse. Sveitserne som hadde laget denne kvelden for oss, kvitterte med å synge deres nasjonalsang. Det var en flott opplevelse.

PARAGLIDING

Siste dagen var til fri benyttelse og flere gikk rundt og så seg om i Interlaken.

Vi hadde sett paraglidere fly over Interlaken hver dag, så vi var noen som ville prøve tamdemhopp. Starten var på et jorde oppi fjellsida som gikk over i en bratt skråning. Skjermen ble lagt på bakken, og så sprang vi til skjermen letta og beina dingla i luften. Vi kjente oppdrifter, fløy i 8-tall og sirkla over hustakene til vi landa på et jorde midt i byen. Det var en utrolig følelse å fly 😊

Gleder oss til Fjelldagene 2014 i Trøndelag.